KLYS

EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Stockholm den 2 november 2026

Till Socialdepartementet

103 33 Stockholm

**KLYS yttrande över promemoria från Socialdepartementet om SGI för personer med inkomst av enskilda näringsverksamhet**

Presentation

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd - utgör en samlad röst för Sveriges yrkesverksamma kulturskapare och företräder genom våra 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 kulturskapare över hela landet inom alla kultur- och mediebranscher. De allra flesta av dessa är frilansare i någon form. KLYS arbetar för att stärka dessa yrkesgruppers sociala och ekonomiska villkor, inte minst när det gäller de generella trygghetssystemen.

KLYS har i många år drivit frågan om en moderniserad och mer rättvis sjukförsäkring som fångar upp fler på arbetsmarknaden, inte minst frilansande kulturskapare.

Inledning

En mycket stor andel av de yrkesverksamma kulturskaparna är soloföretagare (ungefär 2/3-delar) och många av dem är så kallade kombinatörer, d v s de har inkomster både från sitt företag och från anställningar (ungefär 30 % av kvinnliga och 26 % av manliga kulturskapare är kombinatörer). Den vanligaste bolagsformen bland soloföretagande kulturskapare är enskild näringsverksamhet.

Det som också utmärker yrkesverksamma kulturskapare är att de kan ha många olika arbets- och uppdragsgivare under ett år och att de ofta har låga och oregelbundna/ varierande inkomster över tid, jämfört med andra yrkesgrupper. Det är sällan lätt för dem att överblicka framtida inkomster i sitt företag, och de som är kombinatörer har enligt nuvarande bestämmelser i socialförsäkringsbalken inte möjlighet att tillgodoräkna sig *alla* sina inkomster bakåt i tiden, t ex när det gäller inkomster från anställningar som är kortare än sex månader och inte är årligen återkommande.

Sammantaget innebär detta otrygga arbetsvillkor för konstnärliga och litterära yrkesgrupper, eftersom de har svårt att få en rimlig sjukpenninggrundande inkomst (SGI) fastställd när de behöver sjukskriva sig eller vara föräldralediga.

KLYS har länge arbetat för att hitta lösningar i syfte att skapa en rimlig social trygghet för enskilda näringsidkare och kombinatörer. Vi välkomnade därför förslagen i utredningen SOU 2023:30 Ett trygghetssystem för alla, som föreslog lösningar för samtliga förvärvsarbetande inklusive egenföretagare och kombinatörer, med utgångspunkt i beräkning av SGI på historisk inkomst, där frilansande kulturskapare ges möjlighet att räkna in *alla* sina inkomster bakåt i tiden.

Sen den utredningen presenterades har KLYS uppvaktat socialförsäkrings-departementet vid två tillfällen för att ge vårt stöd till utredningens (SOU 2023:30) förslag och ta reda på hur regeringen tänkt gå vidare med dem. Vi har också varit tydliga med att om SOU 2023:30 inte kan tas vidare i sin helhet, så bör regeringen prioritera och gå vidare med förslag som löser soloföretagares och kombinatörers SGI-problematik.

Det är därför positivt att regeringen nu går vidare i syfte att skapa en rimlig social trygghet för enskilda näringsidkare och kombinatörer. Förslagen utgör **steg i rätt riktning** genom att i större utsträckning basera beräkningen av SGI för personer med inkomst av näringsverksamhet och för så kallade kombinatörer på historiska inkomster, men vi anser att förslagen **behöver omarbetas.** KLYS har **invändningar kring *hur* regeringen valt att lösa frågan** i den aktuella promemorian, och **kräver ändringar, förtydliganden och kompletteringar.**

Sammanfattning

Den nu aktuella promemorian tar endast upp SGI för enskilda näringsidkare och kombinatörer och syftar till att reglerna för dessa grupper på arbetsmarknaden ska bli enklare och mer förutsebara, samt underlätta Försäkringskassans handläggning. Det är en **god ambition,** och initiativet välkomnas av KLYS, **men förslagen behöver omarbetas**.

Promemorians förslag innebär **en viss förbättring av regelverket för både enskilda näringsidkare och kombinatörer när det gäller beräkning av SGI.** Enskilda näringsidkare som inte samtidigt är kombinatörer kommer att kunna få SGI beräknad på historisk inkomst enligt det högsta av två alternativ (avsnitt 4.2). Förslaget kan dock **inte tillstyrkas av KLYS, eftersom det behöver göras justeringar, förtydliganden och kompletteringar i det.**

Vi anser att den nya beräkningsregeln för enskilda näringsidkare är **för kort för att kunna skydda företagare med varierande inkomster mellan åren.** Beräkningsregeln **saknar dessutom den ventil** som finns för företagare i utredningen SOU 2023:30 Ett trygghetssystem för alla, som innebär möjlighet att kunna få en framåtsyftande SGI om den kan styrkas och skulle ge den enskilde företagaren ett bättre utfall.

Kombinatörer kommer - som vi förstår förslaget – när det gäller beräkning av inkomster från anställning att i sin SGI kunna räkna in *alla* sina anställningsinkomster bakåt i tiden (åtminstone 12 månader) och kunna välja den högsta av den historiska eller

framåtsyftande SGI:n. KLYS **tillstyrker** promemorians förslag beträffande kombinatörers inkomster från anställning.

Vi **ifrågasätter** dock varför kombinatörer med enskild firma **utestängs från den nya beräkningsregeln för enskilda näringsidkare så fort de har inkomster från anställning över 24 % av prisbasbeloppet.** Regeringen bör **förtydliga och utförligare motivera varför** beräkningsregeln inte ska kunna användas för kombinatörer med enskild firma. Konsekvensen av förslaget är dessutom att **man *inte* ger ökad förutsebarhet för kombinatörer när det gäller företagsinkomster,** eftersom dessa fortsättningsvis ska beräknas enligt nuvarande system. **Förslagen bör därför även när det gäller kombinatörer arbetas om.**

En annan brist i promemorian är att förslaget i SOU 2023:30 om att göra statliga stipendier för kulturskapare SGI-grundande inte tagits vidare. Enligt KLYS måste regeringen i det kommande reformarbetet om en mer rättvis och rimlig SGI för egenföretagare och kombinatörer **bereda stipendieförslaget i SOU 2023:30 vidare.** Det bör tas om hand i en kommande proposition för att skapa en social trygghet för alla de kulturskapare som under perioder lever av stipendier och som nu riskerar att inte få någon sjukpenning eller föräldrapenning alls vid sjukdom och föräldraledighet.

<u>KLYS viktigaste synpunkter på promemorians förslag</u>

***3. Reglerna om SGI för egenföretagare behöver förändras***

KLYS delar promemorians bedömning att det finns skäl att se över nuvarande regelverk på nytt, och lämna förslag om hur reglerna om SGI för egenföretagare och för kombinatörer kan ändras för att bli enklare och mer förutsebara.

**4. *Ökad förutsebarhet för personer med inkomst av näringsverksamhet vad gäller SGI***

*4.1 Med inkomst av näringsverksamhet ska avses överskott av aktiv näringsverksamhet*

KLYS **tillstyrker** förslaget att SGI för personer med inkomst av näringsverksamhet ska baseras på överskott av aktiv näringsverksamhet enligt inkomstskattelagen.

Något som skulle behöva förtydligas är dock **hur periodisering av inkomster och användning av s k upphovsmannakonto i enskild näringsverksamhet kommer påverka SGI:n.** Dessa bestämmelser används ju för att kunna jämna ut varierande inkomster över tid, något som är vanligt förekommande för yrkesverksamma kulturskapare med enskild firma.

*4.2 En ny beräkningsregel ska införas för försäkrade med överskott av aktiv näringsverksamhet*

KLYS anser att en ordning som går ut på att enskilda näringsidkare vid beräkning av SGI ska utgå från historisk inkomst genom att kunna använda antingen överskottet i verksamheten enligt det senaste beslutet om slutlig skatt eller genomsnittet av överskottet från de två föregående åren är **ett steg i rätt riktning.**

En svaghet med förslaget är dock den **relativt korta tidsperioden som föreslås bakåt i tiden**. Den riskerar att ge en missvisande bild för personer vars inkomster varierar kraftigt mellan åren, något som ofta är fallet för frilansande yrkesverksamma kulturskapare. I utredningen SOU 2021:98 *Ett förbättrat trygghetssystem för företagare* föreslogs att beräkningsunderlaget skulle utgå ifrån **genomsnittet av de tre högsta inkomsterna under en femårsperiod,** ett förslag som hade givit ett mer rättvisande försäkringsskydd för egenföretagande kulturskapare.

Förslaget **saknar också den ventil** – en alternativ beräkningsregel - som finns för företagare i utredningen SOU 2023:30 *Ett trygghetssystem för alla*, som innebär en möjlighet att kunna få en framåtsyftande SGI om den kan verifieras och om den skulle ge ett bättre utfall för den enskilde. En sådan regel skulle bidra till att SGI:n i högre grad motsvarar den försäkrades faktiska inkomster.

KLYS ställer sig vidare frågande till varför förslaget om en ny beräkningsregel endast gäller om den enskilda näringsidkaren inte har inkomster från anställning över 24 % av basbeloppet, dvs drygt 14.000 kr. Detta innebär att kombinatörer med enskild firma i princip *inte* kan tillämpa den nya beräkningsregeln för enskilda näringsidkare. Deras företagsinkomster kommer därför enligt promemorians förslag **även fortsättningsvis att prövas enligt nuvarande system**, som är krångligt, icke-förutsebart och tidsödande för både Försäkringskassan och den enskilde. I det hänseendet innebär förslaget enligt vår bedömning ***inte* någon ökad förenkling och förutsebarhet för kombinatörer.**

Enligt KLYS bör kombinatörer för sina inkomster i enskild firma **i större utsträckning kunna använda sig av samma beräkningsregel som ”rena” enskilda näringsidkare** och – om det inte skulle vara möjligt - efterlyser vi ett **förtydligande och en mer utförlig motivering från regeringen** om *varför* kombinatörer även fortsättningsvis ska behöva tillämpa nuvarande regler för inkomster i enskild näringsverksamhet.

Mot denna bakgrund kan KLYS **inte tillstyrka** den föreslagna beräkningsregeln för enskilda näringsidkare utan anser att **den behöver omarbetas.**

*4.3 Årsinkomsterna avseende inkomst av näringsverksamhet ska räknas om med prisbasbeloppet*

KLYS **tillstyrker** förslaget.

*4.4 En ny beräkningsregel för kombinatörer*

När det gäller SGI-beräkning av kombinatörers anställningsinkomster föreslås den beräknas till det högsta beloppet av antingen de senaste tolv månadernas inkomst av anställning eller den årliga inkomst av anställning som den försäkrade kan antas få tills vidare. KLYS **tillstyrker** möjligheten för kombinatörer att välja den SGI - historisk eller framåtsyftande – som ger bäst utfall.

KLYS utgår ifrån att förslaget innebär att det nuvarande kravet för kombinatörer på att en anställning vid sidan av enskild näringsverksamhet, ska vara minst sex månader i följd eller årligen återkommande för att kunna vara SGI-grundande, försvinner. Detta är **positivt**, men kan med fördel förtydligas bättre i det fortsatta beredningsarbetet.

När det gäller inkomsterna i den enskilda näringsverksamheten **borde även kombinatörer få använda sig av samma beräkningsregel som för enskilda näringsidkare** (även om den som föreslås i den aktuella promemorian behöver omarbetas), åtminstone i större utsträckning än enligt promemorians förslag. KLYS ställer sig frågande till varför detta inte görs möjligt i promemorian och **efterlyser en tydligare motivering varför socialdepartementet valt denna väg.**

KLYS **delar** promemorians bedömning att den nya beräkningsregeln för kombinatörer inte ska gälla försäkrade som omfattas av en bestämmelse om SGI under uppbyggnadsskede.

***5. Sjukpenningsgrundande inkomst för vissa försäkrade som återvänder till Sverige***

KLYS **tillstyrker** förslaget om SGI för vissa försäkrade som återvänder till Sverige efter en utlandsvistelse.

<u>SGI på statliga stipendier</u>

Ett viktigt förslag för frilansande kulturskapare som **regeringen behöver gå vidare med** och som KLYS saknar i promemorian är att **statliga konstnärspolitiska stipendier ska räknas som inkomst av anställning och därmed kunna ingå i underlaget för SGI.**

KLYS har under många år drivit frågan om att offentligt finansierade stipendier till kulturskapare bör vara SGI-grundande och lyft den sårbarhet som kulturskapare med stipendier har när det gäller social trygghet. En kulturskapare som blir sjuk eller föräldraledig kort efter en stipendieperiod och som under stipendieperioden haft låga eller inga inkomster från annat håll än stipendiet riskerar att bli nollade i systemet.

Stipendier ger normalt varken rätt till SGI, a-kassa eller pension. Statliga konstnärspolitiska arbets- och långtidsstipendier (från tre år och uppåt) är dock pensionsgrundande, men i övrigt står en kulturskapare som har stipendium under kortare eller längre perioder i princip utan social trygghet efter stipendieperioden.

Bland exempelvis författare, filmskapare och bild- och formkonstnärer - konstområden där det i princip inte finns några anställningar - är det inte ovanligt att återkommande inneha stipendier för konstnärlig fördjupning och utveckling. För dessa personer kan stipendierna utgöra en förhållandevis stor andel av försörjningsinkomsten under den stipendieperioden. De statliga konstnärspolitiska stipendierna via Konstnärsnämnden och Författarfonden syftar till att uppnå det kulturpolitiska målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse. Men eftersom stipendierna inte ger möjlighet till social trygghet motverkas denna målsättning.

KLYS delar de argument till stöd för reformen som anförs i SOU 2023:30 på s. 246-247. Vi föredrar också den modell som föreslås där, att stipendierna görs SGI-grundande i sig, framför att låta perioder med statliga stipendier göras överhoppningsbara så att kulturskapare skulle kunna basera sin SGI på arbete och inkomster före stipendieperioden. Vidare håller vi med om att det finns stora risker med att göra stipendierna avgiftspliktiga och utgöra underlag för socialavgifter, eftersom det kan leda till sänkningar av stipendiebeloppen i syfte att få till ett nollsummespel, i tider som dessa då regeringens budget är ansträngd.

Vi uppmanar därför en ny regering att **återuppta förslaget om SGI på stipendier och ta det vidare i en proposition till riksdagen.**

Avslutning

Det är av yttersta vikt att den nya regeringen **prioriterar** frågan om SGI för egenföretagare och kombinatörer och **skyndsamt omarbetar och bereder** dessa förslag vidare för att en reform på området snart ska kunna bli verklighet. Frågan har utretts i ett stort antal sammanhang de senaste tio åren och det är nu hög tid att ett rimligt SGI-skydd för den ständigt ökande andelen egenföretagare, kombinatörer och gig-arbetare på arbetsmarknaden genomförs.

För KLYS

Ulrica Källén
Verksamhetschef KLYS

Johan Wingestad
Ordförande KLYS